

Vergaderjaar 2022–2023

35 165

Verkiezingen

Nr. 57

**BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN
KONINKRIJSRELATIES**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 4 april 2023

Bij brief van 24 maart jl. heeft de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken mij verzocht een reactie te geven op het NRC-artikel van 16 maart 2023 «Een tekort aan stembiljetten, uitgeputte stemmentellers en andere onregelmatigheden» en over het bericht van de Nederlandse Vereniging Voor Burgerzaken (NVVB) van 21 maart 2023 «NVVB vindt telproces niet langer uitvoerbaar!». Ook meldde de commissie besloten te hebben tot het binnen afzienbare tijd voeren van een commissiedebat over het Verkiezingsproces Provinciale Statenverkiezingen van 15 maart 2023.

Het verzoek van de commissie voor Binnenlandse Zaken komt op het moment dat de evaluatie van de provinciale staten- en waterschapsverkiezingen nog uitgevoerd wordt. Ik vind het belangrijk dat de evaluatie van verkiezingen, zoals te doen gebruikelijk, grondig wordt uitgevoerd. Dat vergt de nodige tijd.

Het op korte termijn inhoudelijk reageren op de artikelen zou van mij vragen dat ik vooruitloop op bevindingen uit onderzoeken die nog niet zijn afgerond. Graag informeer ik u in deze brief op welke wijze de evaluatie van deze verkiezingen wordt uitgevoerd. Ik verwacht uw Kamer uiterlijk in september over de uitkomsten daarvan te kunnen informeren.

Zoals bij iedere verkiezing evalueert het ministerie ook deze provinciale staten- en waterschapsverkiezingen grondig. Doelstelling van deze evaluatie is na te gaan wat bij toekomstige verkiezingen kan worden verbeterd. Dit jaar wordt in het bijzonder aandacht gegeven aan de invoering van de nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen. Naar aanleiding van de signalen van gemeenten worden in de maand april, in samenwerking met de Nederlandse Vereniging Voor Burgerzaken (NVVB) en de Kiesraad, regionale evaluatiebijeenkomsten georganiseerd waarin het ministerie in gesprek gaat met de projectleiders verkiezingen van gemeenten. Doel van deze gesprekken is de ervaringen van de afgelopen

verkiezingen op te halen en mee te nemen in de evaluatie. Deze regionale bijeenkomsten zijn een aanvulling op de volgende onderzoeksactiviteiten:

- De gemeenten worden via een vragenlijst bevraagd over feiten, cijfers en ervaringen over de organisatie van deze verkiezingen.
- Er vindt data-analyse plaats rond de aantallen, kenmerken en spreiding van stemlokalen/stembureaus en rond het gebruik van corrigenda en aantallen onverklaarde verschillen.
- Steekproefsgewijs zijn leden van gemeentelijk en centraal stembureau, en ambtenaren die hen ondersteunden bij de werkzaamheden, uitgenodigd om de werkzaamheden van het gemeentelijk stembureau en centraal stembureau te bespreken in focusgroepen.
- Stembureauleden en tellers worden via een vragenlijst gevraagd naar hun ervaringen bij het tellen van de stemmen.
- Kiezers worden via een vragenlijst gevraagd naar hun ervaringen tijdens deze verkiezingen en de redenen waarom zij wel of niet zijn gaan stemmen.
- De fysieke toegankelijkheid van stemlokalen is steekproefsgewijs gecontroleerd door experts.
- Middels een campagne-effectonderzoek wordt het effect van de publiekscampagne gemeten.

Naast de genoemde evaluatieonderzoeken ontvang ik een evaluatieadvies van de NVVB en een waarnemersrapportage van Democracy Volunteers. Ook zal de Kiesraad een evaluatieadvies opstellen. Over zijn evaluatieadvies heeft de Kiesraad gemeld in te gaan op:

- De bijzonderheden rond de dag van stemming en de tellingen o.a. op basis van de meldingen die bij het Informatiepunt Verkiezingen zijn binnengekomen;
- De ervaringen met de controle-protocollen en het gebruik van OSV in het proces van uitslagvaststelling en de verbetermogelijkheden die zij daarin zien.

Naast de provinciale staten- en waterschapsverkiezingen evalueer ik ook de verkiezingen voor het kiescollege niet-ingezetenen en de verkiezingen in Caribisch Nederland. Met de betrokken instanties in Caribisch Nederland evalueer ik de verkiezingen via een vragenlijst en gesprekken. Ook ontvang ik een waarnemingsrapport van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS). In de evaluatie van de verkiezingen voor het kiescollege niet-ingezetenen worden kiezers gevraagd naar hun ervaringen met deze verkiezingen en vindt een evaluatie plaats met de betrokken politieke partijen. Ook heb ik de Kiesraad en de gemeente Den Haag gevraagd een evaluatieadvies uit te brengen. De Kiesraad is gevraagd in het bijzonder in te gaan op de stemwaarde en de uitwerking daarvan op de gelijkheid voor kiezers in de praktijk¹ en de eventuele verbetermogelijkheden inzake de kandidaatstellingsprocedures bij deze verkiezing. De gemeente Den Haag is gevraagd in te gaan op de wijze waarop de procedures rond de kandidaatstelling voor deze verkiezing en rond het kiescollege in de praktijk zijn uitgedakt en of zij concrete verbeteringen zien. Daarnaast is ook gevraagd om inzicht te geven in de wijze van communiceren aan de kiezers.

Ik verwacht de evaluatie van deze provinciale staten- en waterschapsverkiezingen deze zomer af te ronden en in september de evaluatie met mijn bevindingen met u te kunnen delen.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
H.G.J. Bruins Slot

¹ Naar aanleiding van de toezegging aan het lid Koole (PvdA) tijdens de behandeling van de Wet kiescollege niet-ingezetenen (Handelingen I 2022/23, nr. 3, item 11, 3–11, p. 17).